1335

[illegible]

120 [illegible]
30 [illegible]
40 [illegible]
60 [illegible]
100 } [illegible]
100 }

450
440 [illegible]

890

1739

ԳԻՐՔ

Այբբենական։
Որ է դուռն ըն-
թերցական ուս-
ման. Տպագրե-
ցեալ վասն նորա-
վարժ Հետեւո-
ղաց։ (1172)

1157 ԹՎ

Ողջոյն բարին բառաց. շնորհաբերն լուսոյ.
Տուր մեզ խնամաս · և լեր մեզ պաստան:

✠

ա բ գ · դ ե զ · է ը թ · ժ ի լ
խ ծ կ · հ ձ ղ · ճ մ յ · ն շ ո
չ պ ջ · ռ ս վ · տ ր ց · ւ փ ք
և օ ֆ · ա̅ծ իմ։

աա բբ գգ · դդ եե զզ · էէ ըը թթ
ժժ իի լլ · խխ ծծ կկ · հհ ձձ ղղ
ճճ մմ յյ · նն շշ ոո · չչ պպ ջջ
ռռ սս վվ · տտ րր ցց · ււ փփ քք
ևև օօ ֆֆ ։ ա̅ծ իմ·

ա խ չ · բ ծ պ · գ կ ջ · դ հ ռ
ե ձ ս · զ ղ վ · է ճ տ · ը մ ր
թ յ ց · ժ ն ւ · ի շ փ · լ ո ք
և օ ֆ · ա̅ծ իմ։

ա ժ ճ ռ · բ ի մ ս · գ լ յ վ · դ խ ն տ
ե ծ շ ր · զ կ ո ց · է հ չ ւ · ը ձ պ փ
թ ղ ջ ք · և օ և ֆ · Յ̅ս̅ իմ·

ա ե է ը ի ո ·

1335

Բա	բե	բէ	բը	բի	բո	բօ
գա	գե	գէ	գը	գի	գո	գօ
դա	դե	դէ	դը	դի	դո	դօ
զա	զե	զէ	զը	զի	զո	զօ
թա	թե	թէ	թը	թի	թո	թօ
ժա	ժե	ժէ	ժը	ժի	ժո	ժօ
լա	լե	լէ	լը	լի	լո	լօ
խա	խե	խէ	խը	խի	խո	խօ
ծա	ծե	ծէ	ծը	ծի	ծո	ծօ
կա	կե	կէ	կը	կի	կո	կօ
հա	հե	հէ	հը	հի	հո	հօ
ձա	ձե	ձէ	ձը	ձի	ձո	ձօ
ղա	ղե	ղէ	ղը	ղի	ղո	ղօ
ճա	ճե	ճէ	ճը	ճի	ճո	ճօ
մա	մե	մէ	մը	մի	մո	մօ
յա	յե	յէ	յը	յի	յո	յօ
նա	նե	նէ	նը	նի	նո	նօ
շա	շե	շէ	շը	շի	շո	շօ

ճա ճե ճէ ճը ճի ճո ճօ
պա պե պէ պը պի պո պօ
ջա ջե ջէ ջը ջի ջո ջօ
ռա ռե ռէ ռը ռի ռո ռօ
սա սե սէ սը սի սո սօ
վա վե վէ վը վի վո վօ
տա տե տէ տը տի տո տօ
րա րե րէ րը րի րո րօ
ցա ցե ցէ ցը ցի ցո ցօ
փա փե փէ փը փի փո փօ
քա քե քէ քը քի քո քօ
ֆա ֆե ֆէ ֆը ֆի ֆո ֆօ
աբ եբ էբ ըբ իբ ոբ օբ
ագ եգ էգ ըգ իգ ոգ օգ
ադ եդ էդ ըդ իդ ոդ օդ
ազ եզ էզ ըզ իզ ոզ օզ
աթ եթ էթ ըթ իթ ոթ օթ

ե

աժ եժ էժ ըժ իժ ոժ օժ
ալ ել էլ ըլ իլ ոլ օլ
ախ եխ էխ ըխ իխ ոխ օխ
ած եծ էծ ըծ իծ ոծ օծ
ակ եկ էկ ըկ իկ ոկ օկ
ահ եհ էհ ըհ իհ ոհ օհ
աձ եձ էձ ըձ իձ ոձ օձ
աղ եղ էղ ըղ իղ ողտ օղ
աճ եճ էճ ըճ իճ ոճ օճ
ամ եմ էմ ըմ իմ ոմ օմ
ան են էն ըն ին ոն օն
աշ եշ էշ ըշ իշ ոշ օշ
աչ եչ էչ ըչ իչ ոչ օչ
ապ եպ էպ ըպ իպ ոպ օպ
աջ եջ էջ ըջ իջ ոջ օջ
առ եռ էռ ըռ իռ ոռ օռ
աս ես էս ըս իս ոս օս
ավ եվ էվ ըվ իվ ով օվ

ար եր էր ըր իր որ օր
աց եց էց ըց ից ոց օց
ափ եփ էփ ըփ իփ ոփ օփ
աք եք էք ըք իք ոք օք
աֆ եֆ էֆ ըֆ իֆ ոֆ օֆ

բու գու դու զու թու
ժու լու խու ծու կու
հու ձու ղու ճու մու
յու նու շու չու պու
ջու ռու սու վու տու
րու ցու փու քու ֆու

ուբ ուգ ուդ ուզ ութ
ուժ ուլ ուխ ուծ ուկ
ուհ ուձ ուղ ուճ ում
ույ ուն ուշ ուչ ուպ
ուջ ուռ ուս ուվ ուտ
ուր ուց ուփ ուք ուֆ

աղգ	ողջ	դաս	ժակ	ծագ
ախտ	ոստ	դաստ	ժահ	ծախ
ամպ	ոտք	դար	ժամ	ծառ
անդ	որբ	դեղ	ժիլ	ծեծ
աստ	որջ	դեր	ժիտ	ծեր
արդ	որք	դեւ	ժիր	ծեփ
եալ	բան	զահ	լար	կալ
եաց	բառ	զաջ	լաց	կապ
եաւ	բաց	զատ	լաւ	կաւ
երբ	բիբ	զոհ	լոկ	կոխ
երգ	բիծ	զոր	լող	կոկ
երտ	բիր	զոք	լոր	կող
ինձ	գահ	թագ	խազ	հատ
ինչ	գաղ	թաց	խանկ	հաց
իսկ	գան	թաւ	խաչ	հաւ
իւղ	գեհ	թիզ	խոտ	հեզ
իւն	գեղ	թիւ	խոր	հետ
իւր	գետ	թիք	խոց	հեր

ծագ	յագ	չակ	սագ	ցած
ծախ	յազ	չար	սան	ցան
ծամ	յար	չափ	սար	ցաւ
ծեզ	յեղ	չել	սէզ	ցեխ
ծեր	յեռ	չեմ	սէթ	ցեղ
ծեւ	յետ	չես	սէր	ցեց
ճահ	նազ	պահ	վազ	փակ
ճաշ	նախ	պաղ	վաղ	փաղ
ճառ	նաւ	պար	վառ	փար
ճոխ	նեղ	պող	վէճ	փող
ճող	նետ	պոչ	վէմ	փոթ
ճոն	ներ	պոր	վէպ	փոր
մազ	շահ	ջախ	տակ	քող
մահ	շաղ	ջահ	տաղ	քաջ
մաճ	շատ	ջան	տառ	քար
մեզ	շեթ	ջել	տէգ	քեզ
մեր	շել	ջեմ	տէճ	քեռ
մեք	շեղ	ջեր	տէր	քեռ

այժմ	բայց	զայր	լայն
այնմ	բանտ	զանգ	լանջ
այսմ	բարձ	զարդ	լաստ
ազգս	բերդ	զուլ	լինտ
անձն	բերձ	զուտ	լիրբ
աստղ	բերք	զուր	լիրք
եալք	գաղտ	թամբ	խայթ
եակք	գանձ	թանչ	խառն
եանք	գառն	թարց	խաշն
եամբ	գործ	թոյլ	խիղճ
եանց	գորշ	թոյն	խիշտ
եանս	գորտ	թոյր	խիստ
ուժք	դանկ	ժամք	ծագս
ուլք	դաշտ	ժանկ	ծաղր
ուխք	դարձ	ժանտ	ծառք
ուղտ	դոյլ	ժուկ	ծուխ
ումպ	դոյն	ժում	ծուռ
ուռն	դոյր	ժուռ	ծուփ

կամք	ղայք	յաղթ	չանկ
կարգ	ղամբ	յարդ	չարք
կարճ	ղանց	յարկ	չափք
կեալ	ղոնք	յոյժ	չուլք
կեան	ղովտ	յոյլ	չորս
կեաց	ղորկ	յոյր	չորք
հայր	ճանկ	նայն	պարզ
հաշտ	ճանճ	նարտ	պարկ
հարկ	ճարպ	նաւ̂ք	պարտ
հեղք	ճոխք	նենգ	պիղծ
հեղգ	ճոնք	նետք	պինտ
հերկ	ճորտ	ներկ	պիրկ
ձախք	մաղձ	շամբ	ջահք
ձայն	մայր	շանթ	ջամբ
ձանց	մարգ	շարժ	ջանք
ձիւթ	մեղք	շեղջ	ջիլք
ձիւղ	մերկ	շեշտ	ջինջ
ձիւն	մերձ	շերտ	ջիրգ

ուաղմ	վանկ	րաղք	փայտ
ուահք	վանք	րամք	փառք
ուամբ	վասն	րասպք	փաստ
ուեմք	վարդ	րիմք	փեղկ
ուետք	վարժ	րիշտ	փեմք
ուեսք	վարք	րիսպ	փերթ
ուիմք	վէմք	րուպ	փուշ
ուինչք	վէտք	րուս	փուտ
ուիշտ	վէրք	րուտ	փուք
սաղմ	տամբ	ցանկ	քայլ
սանձ	տանց	ցանց	քանց
սաստ	տասն	ցաւք	քարբ
սարդ	տաշխ	ցեղք	քեալ
սարս	տաշտ	ցերբ	քեան
սարք	տարմ	ցեցք	քեաց
սուգ	տուն	ցուլ	քուղ
սուղ	տուր	ցուպ	քուն
սուտ	տուք	ցուր	քուշ :

Ադամ
ա զատ
ա թոռ
աղ գաւ՛
աղ քատ
ար սէն

Բաժակ
բա նակ
բա րակ
բե հեզ
բե րան
բեր ցէն

Գազան
գա հոյք
գա զէլ
գըտ ցին
գոր ծող
գու ցէ

Դա դոր
դա սել
դա տող
դըր տեր
դող դոջ
դող ման

Եղբայր
եղ եալ
եղ ջիւր
եր գել
եր կայն
եր կիւղ

Զա զէր
զանձ նել
զար թիք
զըղ ջալ
զոր ինչ
զոր քան

Էակ
է ից
է իւ՛
է լից
է լոյծ
է հան

Ըղ ձեղ
ըղ ձիւ՛
ըն կա
ըն դեր
ըմ բիշ
ըն կեր

Թաբօր
թա ցից
թաց ցի
թե թեւ
թե ճօք
թռ չիլ

Բարձք	կեանք	ներքս	սանձք
բիւրք	կոյսք	նոյնք	սիւնք
բուռն	կուռք	նուրբ	սուրբ
Գանձք	հարսն	շունչ	վէրքն
գործք	հիւսն	շուրջ	վիշտք
գուբն	հունձ	շունք	վուշք
Դամբք	ձեանց	ունկն	տոհմք
դուռն	ձիւնք	ուղտք	տուրք
դեանց	ձայնք	ուստր	տունք
Եիւնք	ճանճք	պարզ	ցանցք
զեանց	ճենճք	պերճք	ցեղք
Թուղթ	ճիւղք	պինդք	ցուլք
Լայնք	մայրք	ջերմն	փայտք
լոյսք	մերձք	ջուրք	փուշք
լուրջ	մուտք	ջուրց	փունջ
Խիստ	յայնց	ռազմք	քայլք
խումբ	յանձն	ռահսն	քարց
խունկ	յոյնք	ռումբ	քաղց

Ժա ման	Խա բել	Հա զար
ժա նիք	խա շին	հա մար
ժան տից	խա ռար	հա րաւ
ժը պիրհ	խըռն դալ	հեր մոն
ժո ղովք	խըռս տից	հիւ սիս
ժու ժօղ	խոր հիլ	հոր դել
Իբ րեւ	Ծա գի	Ձա ղել
իշ խանք	ծա ղիկ	ձայ նից
ինք նին	ծա ռոց	ձայ նիւ
իւ ղովք	ծո վուն	ձե ռաց
իւ րովք	ծոր ծոր	ձը մեռն
իւ րում	ծու լից	ձոր ձով
Լան ջաց	Կա մար	Ղա բին
լայ նօղք	կա պօղ	ղա զար
լապ տեր	կար ծիք	ղա մեք
լե ղուք	կե դար	ղե կաւ
լե րինք	կե նաց	ղու կաս
լը ցումն	կե փառ	ղօղ եալ

Ճա կատ
ճա շակ
ճա րակ
ճե մեմք
ճե պովք
ճրգ նօղք
Մա ծակ
մա հակ
մա տակ
մե ղաց
մե ծաց
մեր ձիլ
Յա գեր
յա կոբ
յա ռաջ
յաղ թող
յայտ նի
յար կաց

Նա մակ
նա րեկ
նար գոս
նե ղիչք
նեն գօղ
ներ կայ
Շա հօղ
շա հու
շա ւիղ
շը նորհ
շըր ջօղ
շու շան
Որ բոց
որ դիք
որ պես
ու նայն
ու րախ
ու րեմն

Չա սաց
չար եաց
չա փել
չե ղեա
չըն չին
չոր խուք
Պա կաս
պա շար
պա րան
պաշ տօն
պա տիժ
պար տին
Ջա նաս
ջա նայ
ջա նան
ջա հիճ
ջամ բել
ջեր ման

Ռա հօն	Տա ճար	փա կօղ
ռա միկ	տա պար	փա կեղ
ռա սիմ	տա րափ	փար թամ
ռե տին	տե ղալ	փո ռաց
ռըն կան	տե սակ	փե սայր
ռու բէն	տըն կոց	փըր կիչ
Սա կաւ	Րա մին	Քա մակ
սա հակ	րա մից	քա նակ
սա ռայ	րա տող	քա տակ
սաղ մոս	րե լոլ	քա ղել
սեր տել	րե տոր	քա մել
սըր տիմ	րո տել	քա հել
Վա կաս	Ցա մաք	Օգ նել
վա հան	ցա նել	օժ տել
վա նող	ցան կալ	օձ տել
վաղ վաղ	ցըն ծայ	օծ ման
վաշ վաշ	ցո ղունք	օ գուտ
վաս տակ	ցոր եան	օր հաս

Ընդէր խըռովեցան հեթանոսք և
ժողովուրդք խորհեցան՝ ի սընոտիս
Յաւն դի մաւն և ղէն թագաւորք երկ
րի և իշխանք ժողովեցան ի միասին
վերայ տեառն և վերայ օծելոյ նորա։
Խըզեսցուք ըզկապանս նոցա. և ըն
կեսցուք ՚ի մէնջ ըզլուծ նոցա։
Որ բնակեալն յերկինս ծիծաղեսցի ըզ
նոքօք. և Տէր արհամարհեսցէ ըզնո
սա։ Յայնժամ խօսեսցի ընդ նոսա
բարկու. թեամբ իւրով և սրտմտու
թեամբ իւրով խըռովեսցէ ըզնոսա։
Ես կացի թագաւոր ՚ի նմանէ ՚ի վե
րայ լերին սիովնի սրբոյ նորա ՚ի
րամանս տեառն։
պատմել մեզ ընդ. հը
Տէր ասաց ցիս որդի իմ ես դու և ես
այսօր ծընայ ըզքեզ։ Խնդրեա յի
նէն և տաց քեզ ըզհեթանոսս ՚ի ժա
ռանգութիւն և իշխանութիւն քեզ
ընդ. ամենայն ծագս երկրի. Հովուես
ցես ըզնոսա գաւազանաւ երկա
թեաւ որպէս զանօթ բըրտի փըշրես
ցես
և

ցես ըզ նո սա ։ Ո՛րդ՛ Թա գա ւո րք զայս
՚ի միտ ա ռէք ․ խը րա տե ցա րուք ա մե
նե քեան ոյք դա տէք զե՛ր կիր ։ Ծա
ռայ ե ցէք տե առն եր կիւ ղիւ ․ և ցըն
ծա ցէք ա ռա ջի նո րա դո ղու թեամբ ։
Ըն կա լա րուք ըզ խըր րատ նո րա , զի
մի՛ բար կաս ցի Տէր , և կո րըն չի ցիք ՚ի
ճա նա պար հաց ար դա րու թեան ։
Ի ժա մա նա կի յոր ժամ բոր բո քես
ցի բար կու թիւն նո րա ։ Ե րա նի ա
մե նե ցուն ոյք յու սա ցեալ են ՚ի Տէր ։

Ալէլուիայ ։

Տէր , զի՞ բա զում ե ղեն նե ղիչք իմ ․
բա զումք յա րե ան ՚ի վե րայ իմ ․ բա
զումք ա սեն ցանձն իմ մի՛ թէ չիք
փըր կու թիւն սո րա առ Ա՟ծ իւր ։
Այլ դու Տէր ․ օգ նա կան իմ փա ռք իմ
և բարձ րա ցու ցիչ գըլ խոյ ի մոյ ։
Ձայ նիւ ի մով ես առ Տէր կար դա ցի ,
և լը ւաւ ինձ ՚ի լեռ նէ սըր բոյ իւր մէ ։
Ես նըն ջե ցի և ՚ի քուն ե ղէ ․ զար
թեայ , և Տէր ըն դու նող իմ է ։ Ոչ եր
կե այց ես ՚ի բի ւ րա ւոր զօ րաց նո ցա ․

ոյք շուրջ զա նա կէն պա տա եալ պա շար
եալ պա հէ ին զիս։ Ա րի տր և փըր կեա
զիս ած ի մ զի դու հա րեր զա մե նե
սեան ոյք է ին ըն դէմ թըշ նա մու թե, մէ
'ի տա րա պար տուց, և զա տա մունս
մե ղա ւո րաց փըշ րե ցեր ։
Տեառն է փըր կու թիւն ի վե րայ ժո
ղո վըր դեան քո. օրհ նու թիւն քո ։

Սաղ մոս Դաւ թի.

Ի կար դալ ի մում լը ւար ինձ ած
ըստ ար դա րու թեան. 'ի նե ղու թե նէ
ինձ ան դորր ա րա րեր ո ղոր մեա ինձ
և լո՛ւր ա ղօ թից ի մոց։ Որ դիք մարդ
կան մին չև յերբ էք խըս տա սիր տք ըն
դէր սի րէք ըզ նան գու թիւն և խըն դ
րէք ըզ սը ստու թիւն. Ծա նի ջիք
զի ըս քան չե լի ա րար տր ըզ սուրբ իւ
րում. և տր լը ւի ցէ ինձ 'ի կար դալ
ի մում առ նա. Բար կա նայք և մի մե
ղան չէք զոր ինչ ա սէք 'ի սիրտս ձեր՝
յան կո ղինս ձեր զըղ ջա ցա րուք ։
Զո հե ցէք. պա տա րա գս ար դա րու թե.
(Պ.) և յու սա ցա րուք 'ի տր։ (32)

Համառօտ կրթութի̄ քրիստոնէական վարդապետութե̄. սակս մանկանց նորավարժից։

Հարց։

Ու քրիստոնեա՛յ ես։

Պատասխանի։

Այօ· քրիստոնեայ եմ շնորհօքն Այ։ Հարց։ Զի՞նչ նշանակէ ասելն քրիստոնեայ։ Պա՛։ Նշանակէ զայնոսիկ որք հաւատան ՚ի Քս̅, թէ է Ած. և ունին և պահեն զօրէնս նր։ Հա՛։ Մի՛ թէ Քս̅ միայն Ած է, ո՞չ մարդ։ Պա՛տս։ Ո՛չ է միայն Ած, այլ Ած է և մարդ։

ղի այնէ ուղղափառ հաւատ քրիստոնէա
կան, որ հաւատայ ՚ի Քս թէ է կատա
րեալ Ած եւ կատարեալ մարդ. քզի Քս
անունն միաւորութե՛ անունէ: Հարց.
Որպէս իմանիս թէ Քս Ածէ: պտս.
Քանզի մինն ՚ի սբ երրորդութեն, ք
որդւոյ անձն, կատարեալ Ածութեն իւ
րով՝ մարմին եղաւ ՚ի սբ կուսէն մարիա
մայ եւ միաւորեցաւ ընդ մարդկային բնու
թեան անշփոթ եւ անփոփոխ մնալով. ք
ոչ. յԱծութեն յեղափոխեցաւ ինչ, եւ ոչ
՚ի մարդկութեն: Այսոյ յերկուց տարա
կաց բնութեց միաւորեալ մի եւ նոյն Քսն
ասի կատարեալ մարդ եւ կատարեալ Ած:
Հարց. Որպէս իմանիս երրորդութիւն:
պտս. Ի[illegible]իմանալի է էութիւն Ած.
այլ որք մեր տկարութիւս հասանէ՝ պար
տիմք իմանալ. քզի նէր միում Ածութեն
են ներգործութիւք երեւին: ք ծնունդ
եւ բղխումն: եւ յայտնեն երեք անձնաւո
րութիւք իմանին. ք ծնող եւ բղխող, որէ
հայր: ծնեալ, որէ որդի. եւ բղխեալ որէ
հոգի սբ. Հայր Ածէ ճշմարիտ. որդին

Աստուած է ճշմարիտ. և որ հոգին Աստուած է ճշմա-
րիտ. բայց ոչ են երեք Աստուածք. այլ երեք ան-
ձինք. և երեք անձինքն են մի Աստուած Ըստ ա-
րեգական գնդին լոյսն, ճառագայթն, և
տաքութիւն, մի արեգակն են. նոյն հրոյն
բոցն՝ նշոյլն, ջերմութիւն մի հուր են.
Խնծորին հոտն համն և գոյնն մի խնձ-
ծոր են: Սոքիկ թէպէտ թանձր օրինակք են,
բայց որովհետև նորավարժելոց սակս է
բանս, պարտիմք այսպիսի օրինակօք բա-
ցայայտել: Հարց. Վասն ինչ պատճառի
մարմնացաւ որդին և միաւորեցաւ ընդ
մարդկութեան. պատ. Վասն փրկութեան և նո-
րոգութեան նոյն մարդկային բնութեան.
քանզի նախաստեղծ մարդն ադամ որ է-
դաւ 'ի դրախտին, ճաշակելով զպատուի-
րել պտուղն ածանայ [illegible]ցաւ 'ի ձեռն
խաբէական բանի օձին. վասն որոյ մերկացաւ
'ի փառացն, արտաքսեցաւ 'ի դրախտէն, օտա-
րացաւ յԱստուծոյ, և անկաւ 'ի ձեռս սատանայի
և գերեցաւ նմա: Ապա եղեւ Աստուած զկնի
ժամանակաց վասն անճառ սիրոյն իւրոյ և

գթոյն, էառ զնոյն մարդկութիւն և միա
ւորեաց ընդ իւրում ա͞ծութեն. և նոյն
մարմնովն չարչարեցաւ խաչեցաւ և մե
ռաւ ՚ի խաչին. և էհան ազատեց զադամ
և զծնունդս նր յարգելանական բանտէ դը
ժոխոցն ՚ի ձեռաց սատանայի, և յաւիտենին
փրկ͞ան էհան: Հարց. Մի թէ որդին ած
ռանց մարմնանալոյ ոչ կարէր ազատել
զադամ ՚ի դժոխոց: պ͞տս. Կարէր և յոյժ
կարէր. զի նմա անհնարին ինչ ոչէ. բայց
կամեցաւ օրինօք մարտնչիլ ը͞ն սատանայի.
զի մի պարծեսցի թէ ա͞ծութբն յաղթեց
ինձ. վ͞յ զնոյն խաբել մարմինն զգեցեալ
նուաւ յաղթեաց նմա: Եւ այն էր յաղ
թելն զի (մեղս ոչ արար և նենգութիւն ոչ
գտաւ ՚ի բերան նորա.) ըստ մարգարէին:
Հարց. Զինչ նշանակեն անուանքս Յս͞ի
Ք͞ս, կամ յորմէ կոչեցան: Պ͞տսխանի.
Յս͞ անունն ՚ի հրեշտակէն կոչեցաւ, յոր
ժամ երևեցաւ յովսեփու և ասաց վ͞ս մա
րիամու թէ՝ ծնցի որդի և կոչեսցեն զա
նուն նորա Յս͞. որ երբայեցերէն փրկիչ

թարգմանի. զի փրկեսցէ զմեզ 'ի տանջա-
նաց դժոխոցն ոպ աստուած: Իսկ Քրի
անուանն յունարէնէ. որ ասի օծեալ. զի
զի՝ մարդկութին Քրի օծաւ աստծութբն
և միաւորեցաւ ընդ նմա. օծեալն եբրայե-
ցերէն, մեսիա ասի: Հարց, Զիարդ կն-
քեմք զմեզ նշանաւ ✠ին: պա. Այսպէս,
զի ✠ն նշանէ փառուցն Քրի որ ամենայնն
տառապանօք էր. վրոյ զխաչին նշան 'ի
դէմս մեր նկարելով զքրիստոնէականն հա-
ւատն մեր բացայայտեմք: Երկրորդ, յոր
ժամ դրոշմեմք զմեզ խաչիւն Քրի՝ զմեր
որդութին 'ի մեզ բերեմք: Զի նախ զաջ
ձեռս մեր 'ի ճակատս տանելով ասեմք՝
յանուն Հօր. 'ի վայր 'ի սիրտս բերելով
ասեմք և Որդւոյ. և 'ի ձախմէ ուսոյ 'ի
յաջն բերելով ասեմք և Հոգւոյն սբյ:
Նաև ասա երեք անձանցն զի Հայր, որդի,
հոգի, նշանակեն զերիս անձինսն. իսկ
միանգամ անուանն նշանակէ զմի
աստուածութին Երից անձանցն:
[illegible] առայս:

 Ու

Ասացուածք ոմանք Քրիստոնէականք և յոյժ պիտանիք։ Հարց.

Ո՞րն ժամ եկաց Քս՟ ՚ի վր՟ խաչին։ Պտ՟. Ինն ժամ և կէս։ Վեց ժամ բանական հոգւովն, երեք ժամ և կէս յետ աւանդման հոգւոյն։ Հց՟. Քանի ժամ եկաց մարմինն Քի՟ ՚ի գերեզմանի։ Պտս, Լ ժամ։ զի յուրբաթու երեկոյին թաղեցաւ, և ՚ի կիրակէի մէջ գիշերոյն յարեաւ։ Իսկ ող մարմնովն ԼԳ տարի և կէս եկաց ՚ի վր՟ երկրի. նոյնպէս և հոգւովն ԼԳ ժամ և կէս եկաց ՚ի դժոխս և քարոզեաց հոգւոցն։ Հարց, Քանի բան խօսեցաւ Քս՟ ՚ի ✠ին։ Պտս, Եօթն, Ա՟, ✠ (Հայր թող սմ՟, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն։) Բ՟, (Այսօր ընդ իս լիցիս ՚ի դրախտին։) Գ՟, (Կին դու՝ ահա որդի քո։) Դ՟, (Ծարաւի եմ։) Ե՟, (Էլի էլի,) և այլն։ Զ՟, (Հայր ՚ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի Է՟, (Ամ՟ ինչ կատարեալ է։) Հրց. Քանի հրաշք եղեն ՚ի ✠ելութեն Քի՟։ Պտս, վեց

Մեզ. Դ. Երկիր շարժեցաւ ։ Ե,
Վէմք պատառեցան ։ Զ, Գերեզմանք
բացան. Է, Վարագոյրն հերձաւ. Ը,
Լուսաւորք խաւարեցան ։ Թ. Ջուր և
Արեան բղխեաց 'ի կողէն.

Այս են այսքան ։

Յաղագս չորից աւետարանչացն սրբոց,
Թէ երբ կամ ուր գրեցին զա
ւետարանն ՔԻ.

Մատթէոս յետ Ը ամի վերանալոյն ՔԻ
յերկրէս գրեց զաւետարանն յանտիոք,
եբրայեցւոց լեզուաւն. Մարկոս յետ ԺԵ
ամի գրեաց յաղէքսանդրիա խալթոց լեզ
ւաւն. Ղուկաս յետ ԻԵ ամին գրեաց'ի
գաղղատիա գաղղատացւոց բարբառովն
Յոհաննէս յետ Հ ամի գրեաց յեփեսոս
'ի յոյն լեզու 'ի փառս ՔԻ ՅԻ.

Անուանք Երկոտասան Առաքելոցն ։

Պետրոս. Անդրէաս եղբայր նր. Յակո
բոս զեբեդեայ. Յոհաննէս եղբայր
նր. փիլիպպոս. Բարթուղիմէոս. Թով
մաս. Մատթէոս. Յակոբոս ալփեայ.

Թա

Թադէոս. Սիմոն կանանացի. և յուդա
իսկարիովտացի որ մատնեաց զՔրիստոս, և
անկաւ յաշխարհական պատճառն. և՛ ի տեղի
նոր ընտրեցաւ Մատաթիա, հաւանութեամբ
մետասանից. Գործ I. 26.
Նշանք երկոտասան վարդապետաց.
Դիոնեսիոս. Յերոթէոս. Սեղբեստրոս.
Կիւրեղ Երուսաղեմայն. Եփրեմ. Բարսեղ
Գրիգոր Նիւսացին. Գրիգոր Աստուածա
բանն. Եպիփան Կիպրացին.
Յոհան Ոսկեբերանն.
Կիւրեղ Աղէքսանդ
րացին.
Դիտելիք են և այսքիկ որք ի լուծմանց
գրոց մեծին վարդանայ են հանեալք.
՝Քի աշակերտ[illegible]ածագակի անուանն դէ
մասն էր. և Ձախորդն կեսարա. Սպտակի
մաս էր. և զլեղին
ղին անուանն մողոքաս էր. և զլեղին
տվողին՝ ուղքոս.
Յակոբոս և Յոհաննէս որդիքն զեբե
թեայ՝ և Թովմաս՝ կայսրքեան, և այլքն
անուանացեալք.

Արիութիւն · Արդարութի · Խոհեմութիւն
Լե՛ր միշտ խոհեմ Արդարաբան
Անձես պահակ Արիութեան

✠

Սակաւուկ ինչ Ծանօթութիւն Քերթողական Հմտութեն:

Յաղագս Քերականութեան:

Քերականութիւն է արհեստ մի, որ ուսուցանէ [illegible] գրել և ուղղապէս ընթեռնուլ: Մասունք նր են դ· տառ, վանկ, բառ, բան:

Յաղագս Տառի:

Տառն է արտաբերող յօդաւոր ձայնից· ծպ քէն այբն և բէն՝ յօդեն և արտաբերեն զձայնն՝ բար: Ըստ մեզ տառք ՚ի նախնեաց

են

են 36. զի՝ փ, օ, յետոյ հնարեցեալք են
՚ի յունաց։ Այս՝ են՝ ճշտ պարզ տառ. այլ
եւ ՟Բ հիւնի կցեալ վարի որպ նշանագիր։
Տառից ոմանք ձայնաւորք են եւ ոմանք բա
ղաձայնք։ Ձայնաւորք են որք ինքնին ար
տաբերիլ կարող են. որպ՝ ա, ե, եւ այլն։
Եւ բաղաձայնք են որք թարց ձայնաւորի
արտաբերիլ ոչ կարեն. որպ՝ բ, գ, եւ այլն։
Բայց երկուքս այսոքիկ. յ, ւ, են երկմ
տեսակք. զի ուրեք ձայնաւորք են եւ ու
րեք բաղաձայնք։ Յ, ձայնաւոր, որպ այր,
այս, նայիլ, եւ այլք։ Եւ բաղաձայն, իբ յոր.
յակոբ, եւ այլք։ Ւ, ձայնաւոր, որպէս
զուեթ, նիւթ, եւ այլք։ Եւ բաղաձայն,
որպ զուէթիլ, եւ նմանք։

Յաղագս Մանկի։

Մանկն է մի յօդաւոր հնչումն. իբ տր.
Մանկից ոմանք միատառք են եւ ոմանք
բազմատառք. որպ ա իս իած, եւ այլն։

Յաղագս Բառի։

Բառն է ձայն յօդաւոր եւ նշանական. որպ
հուր, ջուր, բերել, վառել, եւ այլք։

Բա

Բառից ոմանք միավանկեն և ոմանք
բազմավանկ. և յայտէ։

Յաղագս բանի։

Բանն է շարայարութիւն բառից եբացա
յայտիչ դիտաւորութե. ՛ի սկզբանէ արր
ած զերկինս և զերկիր. Բանից ոմանք
անկատարքեն և ոմանք կատարեալ. Անկատար, ՛ի ա
սել՝ եթէ սիրէք զիս։ Կատարեալ, ՛ի խմերոյ
եդեւալն ևնմանք։ Եւ մասունք բանին
որքեն բառքն՝ են ութ. այսինքն Անուն.
Դերանուն. Բայ. Ընդունելութիւն.
Յօդ. Նախդիր. Մակբայ. Շաղկապ։

Յաղագս Անուան։

Անունն է մասն բանի, որով իրն ճանաչի՝
ոպ հող. հաց, և այլք։ Անուանց ոմանք
գոյականքեն և ոմանք ածականք։
Գոյականքեն որք զիրին զգոյութիւնն
ցուցանեն. ոպ փայտ, խոտ, և այլք։
Եւ ածականքեն որք իմր գոյականին
ածեալ լինին, և ոչ զգոյութի իրին ցու
ցանեն, այլ զորպիսութին բացայայտեն
ոպ թաց, չոր, ևնմանք։ Եւ հետևեին ան

ուան

ման պարագայք 6. այսինքն՝ քանակ, սեռ, ձև, թիւ, կարգ, և հոլով: Քանակք անուանց են երկու, հասարակ, յատուկ. հասարակ, մարդ: յատուկ, յոհ: Սեռքն չորք. արական, իգական, անորոշ, չէզոք: արական. հայր: իգական, մայր. անորոշ. ձեր: չէզոք՝ քար: Ձևք են երեք. պարզ, բարդ, կրկնաբարդ. պարզ, թագ: բարդ, թագաւորդ: կրկնաբարդ, թագաւորդակերպ: Թիւքն են երկու. եզական, յոգնական:

եզական, բան. յոգնական, բանք:

Կարգ նմանապէս երկու, նախադասեալ, ածանցեալ, նախադասեալ, որպէս ծով. ածանցեալ, որպէս, ծովային: Եւ զաղափարք ածանցելոց համառօտակի են այսոքիկ, ային. եղէն. ական. ութիւն. ենի. ուհի. արան. ստան. անոց. աւէտ. ուտ. ատ. ոտ. ցու. ցի. եան. պան. չոր. ուկ. և այլք:

Որպէս օրային. հողեղէն. բանական. մեծութիւն. վարդենի. մաքրուհի. ծաղկարան. հայաստան. հիւրանոց. մրգաւէտ. ծառուտ. թևատ. ձիթոտ. խորանցու. վանցի. գա-
թեան

Թեան · պարտիզպան · լուսաւոր · գրչուհի ·
եւ այլք ։ Հոլովք անձանց են տասն · որ
Ուղղական · Սեռական · Գործիական ·
Պարառական · Հայցական · Պատմական ·
Սկզբնական · Տրական · Ներգոյական ·
Կոչական ։ Որ Ուղղա՛ ,տուն Սե՛ ,տան ·
Գործիա՛ , տամբ · Պարառա՛ , զտամբ ·
Հայցա՛ ,զտուն · Պատմա՛ ,զտանէ · Սկզբ
՚ի տանէ · Տրա՛ ,՚ի տուն · Ներգո՛ ,՚ի տան ·
Կոչա՛ ,ով տուն ։

Եւ առ ի բարւոք ճանաչել զփոփոխումն հոլովմանս անձանց՝ պարտիմք գիտել նախ զկերպ սեռականին · զի միւս այլ հոլովքն նովաւ ուղղին ։ Եւ կերպք սեռականացն ժէ · որ ,ան · եան · ին · եղ · եր ։ այ · եայ ։ ի · ոյ · ու ։ օյ · ան ։ եւ · ոջ · եղջ · ուր · ուն ։ Որ՝ ձուկն ,ձկան · արիւն ,արեան քեռն , քեռին · արկղ , արկեղ · դուստր , դստեր ։ ադամ , ադամայ · հեղի , հեղեայ ։ ձայն , ձայնի · գլուխ , գլխոյ · ցուլ , ցլու · հայր , հօր · այր , առն ։ քոյր , քեռ · կին , կնոջ

ի

կնոջ. գեօղ, գեղջ. օր, աւուր. ամենե քեան. ամենեցուն ։ * Այս եզական. Եւ յոգնական, Ձկունք ձկանց. Արիւնք արեանց. Բեռինք բեռանց. Արկեղջ ար կեղաց. Դստերք դստերաց. կմ դստերց. Ատամունք ատամանց. Հեղեանք հեղենց. Ձայնք ձայնից. Գլուխք գլխոց. Ցուլք ցլուց. Հարք հարց. կամ հարանց.

և այլն.

Հոլովումն Առաջին Աերպին։

	եզ	յոգ	
Ո	Անուն	Անունք	Ըստ այսմ
Ս	Անուան	Անուանց	են, հիմն, հի
Գ.	Անուամբ	Անուամբք	ման, կողմն,
Վ	զ Անուամբ	զ Անուամբք	կողման՝ ակն,
Հ	զ Անուն	զ Անունս	ական. մա
Փ	զ Անուանէ	զ Անուանց	նուկ, ման
Ս	'ի Անուանէ	'ի Անուանց	կան. ասեղ
Տ	'ի Անուն	'ի Անունս	ասղան. ծա
Ն	'ի Անուան	ընդ Անունս	գումն, ծագ
Կ	ով Անուն	ով Անունք	ման. և այլք.

Հո

Հոլովումն Երկրորդ Կերպին:

	եզ	յոգ	
Ո	Արիւն	Արիւնք	(Ըստ այսմ
Ս	Արեան	Արեանց	(են սիւն սեան
Գ.	Արեամբ	Արեամբք	(անկիւն ան
Պ	զԱրեմբ	զԱրեմբք	(կեան. տիւ,
Հ	զԱրիւն	զԱրիւնս	(տուընջեան.
Պ	զԱրենէ	զԱրեանց	(վաղորդ վա
Ս	յԱրենէ	յԱրեանց	(ղորդեան. տե
Տ	յԱրիւն	յԱրիւնս	(սիլ տեսլեան.
Ն	յԱրեան	նԱրիւնս	(լուսին լու
Կ	ով Արիւն	ով Արիւն	(թն. և այլք:

Յաղագս Դերանուան.

Դերանունն է մասն բանի, որ փոխանակ անուան դնի. որպէս ես, դու, նա, և այլն: Ոմանք՝ ի դերանուանց էականք են. որպէս ես, դու, նա, սա, դա, ինքն: և ասին էականք, զի զանձանց յատկացելոց զէութիւն նշանակեն: Իսկ ոմանք են ունականք. որպէս իմ, քո, իւր, մեր, ձեր: և ասին ունականք, զի ոչ զինքն զանձն, այլ զունեցեալն նորին

ցուցանեն։ Իսկ ոմն է առ բերական. և է
որն). և առ բերական ասի, զի զնախընթաց
յիշեցեալն վերստին առ բերէ ՚ի միտ. որպէս
՚ի բանի աստ, օրհնեսցէ զքեզ տէր ՚ի սիոնէ
որ արար զերկինս և զերկիր, ձայնս այս,
որ) վերստին առ բերէ ՚ի միտ զնախընթաց
անուանն՝ տէր։ Իսկ պարագայք դերանուան
են չորք. այսինքն, թիւ, դէմ, կարգ, հոլով։
Դէմք ասին այնք որք զանձն բացորոշեն
յայլոց. և են երեք. այսինքն առաջին, երկրորդ,
երրորդ. Առաջին դէմ ասի՝ որ զիւր անձն
նշանակէ. որպէս ես։ Երկրորդ դէմ է որ ոչ
զինքն, այլ զմօտաւորն ինքեան ցուցանէ.
որպէս դու։ և Երրորդ է որ ցուցանէ զբա
ցակայն յերկոցունց. որպէս նա, սա, դա։
Սոցին հետևեն և ստացականքն. զի իմ, հե
տևի առաջին դիմին. քո, երկրորդին. և իւր,
երրորդին։ Իսկ առ բերականն առ ամենայն դէմս
վերաբերի որպէս ես որ խօսիմ դու որ լը
սես. նա որ գնայ։ Իսկ էականս այս (ինքն
թէ լոկ ինքեան միայն վարի՝ զերրորդ
դիմին միայն ունի. որպէս ինքն եբեր.

Իսկ

Իսկ Թէ զինչ մը դերանուանց դնեսցի,
ամ դէմից յարմարի. որպէս ես ինքն բերէի.
դու ինքն բերեր. նա ինքն բերէր:

* Կարգ է ըստ անձան. նախա՛, որպէս իմ,
քո, իւր, և այլն: Եւ ածան՛՛, որպէս իմային,
իւրային. քոյական, իւրական, և այլն:
Բայց՝ ես. դու. նա. սա. դա, ոչ կարեն
ածանցիլ: որպէս ոչ բարձոք ասի եսն
եսային. կամ եսական. զ Թիւն և զՀո
լովն տես ինքնըդ:

Հոլովումն Դերանուանց, Եզականաց:

Ես. Դու. Նա:

Ուղղական) Ու, ես. դու. նա: Ս, իմ. քոյ.
նր և նորին: Գ, ինև. քև նովաւ ևնովիմբ.
Գ, զինև. զքև. զնովաւ, զնովիմբ: Հ,
զիս. զքեզ. զնա. Գ. զինէն: զքէն: զնմանէ.
Ա, յինէն. ՚ի քէն ՚ի նմանէ: Տ, ինձ. քեզ
նմա, ՚ինա: Ն, յիս. ՚ի քեզ. ՚ի նմա, ՚ի նմին

Կոչական, ով դու:

Յոգնական) Ու, մեք. դուք նոքա. նոքին:
Ս, մեր. ձեր. նոցա, նոցին: Գ, մեօք ձեօք.
նոքօք. նոքիմբք. Գ, զմեօք. զձեօք. զնո

քօք

քձք, զնոքիմբք ։ Հ, զմեզ · զձեզ · զնոսա, զնոսին ։ Պ, զմէնջ · զձէնջ զնոցանէ ։ Ա, 'ի մէնջ · 'ի ձէնջ · 'ի նոցանէ ։ Տ, մեզ · ձեզ · նոցա, նոցին ։ Ն, 'ի մեզ · 'ի ձեզ · 'ի նոսա 'ի նոսին, 'ի նոսում ։ Կոչական, ով դու ։ Ու, դա, հոլովին որպէս նա ։ Իսկ մնացեալքն են անձանց լինին · զի (ինքն) հոլովի ըստ երդ կերպային · որպէս ինքեան · ինքեամբ, և այլն ։ Իսկ ստացականքն և ստ. բերականն լինին ըստ իններորդին · որպէս իմ իմոյ · իմք իմոց ։ քո քոյոյ · քոյք քոյոց, կամ քոց ։ իւր իւրոյ · իւրք իւրոց ։ մեր մերոյ · մերք մերոց ։ ձեր ձերոյ · ձերք ձերոց ։ Որ որոյ · որք որոց · և այլն ։

Յաղագս Բայի ։

Բայ է մասն բանի, որ զիրականութեց նշանակէ · Գ վարեմ, վարիմ, և այլն · Չորք այսոքիկ 'ի բայից, եմ, գոմ, լինիմ, եղանիմ, կոչին էականք · զի զէութեանց ըղ գոյն ցուցանեն ։ Իսկ միւս այլքն կոչին գործականք · զի զգործ ինչ կամ առնել

կամ

կամ կրել նշանակեն. որպ՟ վարեմն և վարիմն.
Եւ հետևմունք բայից են վեց. այ՟ սեռ,
թիւ, դէմ, կարգ, ժամանակ, եղանակ.
Սեռք Բայից են չորք. ներգործական,
կրաւորական, չէզոքական, հասարակ.
Ներգործականն է որ զնուս իւր յայլս հե
ղու. իբր վարեմ, վարեցի. Կրօ՟ է որ զկիրս
իւր յայլմէ ընկալնու. իբր վարիմ վարեցայ.
Չէզոքականն է որ ոչ յայլս հեղու՝ և ոչ
յայլմէ ընկալնու. այլ ինքն առնէ և ինքն
կրէ. որպ՟ գնամ, գնացի. Հասարակն է որ ըզ
ներգործելն և զկրելն միևնոյն ձայնիւ
ցուցանէ. որպ՟ ծնանիմ, ծնայ. որպ՟ ասի,
կոյսն ծնաւ զՔս. Քս ծնաւ ՚ի կուսէն.
*Թիւք երկու. եզ՟ գնամ, գնացի. յոգ՟
գնամք, գնացաք. *Դէմք գ. ըստ դերան
ւան. առաջին՝ վարեմ. երկ՟՝ վարես. երր՟՝
վարէ. Այսինքն ես վարեմ, դու վարես,
նա վարէ. *Կարգ բ. նախա՟ յիշեմ. ածան՟
յիշեցուցանեմ. *Ժամանակք գ. ներկայ՝
անցեալ՝ ապառնի. Բայց անցելոյն տե
սակք են չորք. անկատար՝ կատարեալ՝ յա

րա

րակատար՝ գերակատար։ որոց ընծայեցին
լինին ա. ։ Այսպ ներկայ՝ գնամ. ան՝ գնայի.
կա՝ գնացի. յա՝ գնացեալ եմ. գեր՝ գնա
ցեալ էի. ապ՝ գնացից ※ Եղանակք բայից
են զանազանութիւնք խօսից. և են հինգ.
պարզական՝ հրամայական՝ ըղձական թե
րական՝ անորոշ։ Պարզ՝ գնամ. հրա՝ գնա.
ըղ՝ երանի թէ գնայի. թեր՝ եթէ գնամ.
անորոշ՝ գնալ։ ※ Եղերք ներկայական
բայից ըն առաջին դիմին են չորք. եմ,
ամ, ում, իմ։ Առաջին երեքն են ներգոր
ծականաց. որպ վարեմ, թանամ, զենում։
Իսկ վերջինն է կրաւորականին. որպ վարիմ.
թանիմ. զենանիմ։ Ընդ սոքօք պարունա
կին և միւսքն. զի հասարակքն ըն կրաւորա
կանին վերջաւորին. որպ ծնանիմ, ծիծա
ղիմ, տանիմ, խորհիմ, և այլք. Իսկ չէ
զոքականքն ինքեանց չորից ևս զաղափա
րացն գտանին. Դնջեմ. Մնամ. զարթնում.
նստիմ։ Որպէս՝ Դ անունն գլորի հոլով
թւով ըն հոլովմանց, նոյնպ և բայն խոնարհի և
ածորդի ամենեցունց հոլովմ դիմօք և թւով.

* Խոնարհմունք Բայից Ներգործականաց ը Ռամկին Տեսակին:

Պարզականի Ներկայ:

եզ	Գնեմ	գնես	գնէ
բզ	Գնեմք	գնէք	գնեն

* Անկատար *

եզ	Գնէի	գնէիր	գնէր
բզ	Գնէաք	գնէիք	գնէին

* Կատարեալ *

եզ	Գնեցի	գնեցեր	գնեաց
բզ	Գնեցաք	գնեցիք	գնեցին

* Յարակատար *

եզ	Գնեալեմ	գնեալես	գնեալէ
բզ	Գնեալեմք	գնեալէք	գնեալ են

* Գերակատար *

եզ	Գնեալէի	գնեալէիր	գնեալէր
բզ	Գնեալէաք	գնեալէիք	գնեալէին

* Ապառնի *

եզ	Գնեցից	գնեսցես	գնեսցէ
բզ	Գնեսցուք	գնեսցէք	գնեսցեն

Հրա

Հրամայական Ներկայ․ Առ Երդ դէմս
եզ՝ Գնեա․ մի՛ գներ․ յոգ՝ գնեցէք մի՛ գնէք
Ապառնի։
եզ՝ Գնեսջիր․ և գնեսցես․ մի՛ գնիցես ։
յոգ՝ Գնեսջիք․ մի՛ գնիցէք ․
Ներկայ և ապառնի առ Երրդ դէմս ։ եզ՝
Գնեսցէ՝ մի՛ գնիցէ․ յոգ՝ գնեսցեն՝ մի՛ գնիցեն
Ներկայ և Ապառնի առ Առաջին դէմս։
յոգ՝ Գնեսցուք, եւ գնեսցուք

Ըղձական Ներկայ և Անկատար․
եզ՝ երանի թէ Գնէի՝ գնէիր՝ գնէր․
յոգ՝ երանի թէ Գնէաք գնէիք գնէին։
Կատարեալ և Յարակատար։
եզ՝ երանի թէ Գնեալ իցեմ իցես իցէ։
յոգ՝ երանի թէ Գնեալ իցեմք իցէք իցեն
Գերակատար։
եզ՝ երանի թէ Գնեալ էի էիր էր․
յոգ՝ երանի թէ Գնեալ էաք էիք էին։
Ապառնի։
եզ՝ երանի թէ Գնիցեմ գնիցես գնիցէ
յոգ՝ երանի թէ Գնիցեմք գնիցէք գնիցեն

Թե

Ըղձականի Ներկայ:

եզ. եթէ	Գնեմ	գնես	գնէ
յոգ. եթէ	Գնեմք	գնէք	գնեն

* Անկատար. *

եզ. եթէ	Գնէի	գնէիր	գնէր
յոգ. եթէ	Գնէաք	գնէիք	գնէին

* Կատարեալ: *

եզ. եթէ	Գնեալ եմ	գնեալ ես	գնեալ է
յոգ. եթէ	Գնեալ եմք	գնեալ էք	գնեալ են

* Յարակատար: *

եզ. եթէ	Գնեալ լիցեմ	լիցես	լիցէ
յոգ. եթէ	Գնեալ լիցեմք	լիցէք	լիցեն

* Գերակատար: *

եզ. եթէ	Գնեալ էի	էիր	էր
յոգ. եթէ	Գնեալ էաք	էիք	էին

* Ապառնի: *

եզ. եթէ	Գնիցեմ	գնիցես	գնիցէ
յոգ. եթէ	Գնիցեմք	գնիցէք	գնիցեն

Աներևոյթ. Գնել, գնելոյ, գնելով, ի գնել:

Ածէ Գէմ և Նմանակ ոչ ունի:

Ապականն անուն. Գնուած, գնման, և այլն:

Խոնարհումն Բայից Կրաւորականաց ․ Սոյնոյ Տեսակին ։

Պարզական Ներկայ

եզ	գնիմ	գնիս	գնի
բզ	գնիմք	գնիք	գնին

Անկատար ։

եզ	գնէի	գնէիր	գնիւր
բզ	գնէաք	գնէիք	գնէին

Կատարեալ

եզ	գնեցայ	գնեցար	գնեցաւ
բզ	գնեցաք	գնեցայք	գնեցան

Յարակատար

եզ	գնեցեալ եմ	գնեցեալ ես	գնեցեալ է
բզ	գնեցեալ եմք	գնեցեալ էք	գնցլ են

Գերակատար

եզ	գնեցեալ էի	գնեցեալ էիր	եցեալ էր
բզ	գնեցեալ էաք	գնեցեալ էիք	եցեալ էին

Ապառնի

եզ	գնեցայց	գնեսցիս	գնեսցի
բզ	գնեսցուք	գնեսցիք	գնեսցին

Հրամայականի Ներկայ առ Բդ դէմս ։

գնէ՛ր · մի՛ գնէր ։ Ապ" գնիջիր · մի՛ գնիցես ։

Ներ" և Ապ" գնեցէ՛ք ։ մի գնէք · մի՛ գնիցէք ։

Ներ" և Ապ" առ Գդ դէմս ·

գնեսցէ · մի՛ գնիցէ ։ գնեսցեն ։ մի՛ գնիցեն ·

Ներ" և Ապ" առ նախկին դէմս ։

գնեսցուք · թող գնիցուք · և մի՛ գնիցեմք ։

զԲ դիմականն և զԳ երականն առէս ընդ Ներգործականին ։ Դնելով զՆաւն եցեալ ։ և զՆչին՝ ին · և զայլն ։

* Անորոշ՝ գնել · գնելոյ · գնելով · ՚ի գնել ։

Բայական անուն, գնեցուած գնեցման ։

Ըստ այսց և զայլսն է տեսանել ։

Յաղագս Ընդունելութեան ։

Ընդունելութիւն է մասն բանի, որ զիրն և զիրականութիւն իմաստին նշանակէ · Յ վարող · վարիչ և այլն ։ Մերջք ընդունելութեան են Ե · ող · իչ · եալ · ելի · լոց ։ Որպ՟ վարող · վարիչ · վարեալ · վարելի · վարելոց ։ Պարագայք ընդունելութեան են Ե · սեռ · թիւ · կարգ · ժամանակ · հոլով ։ * Սեռքն են ընդ բայից ։

Ներ՛ սրբօղ. սրբիչ. սրբեալ. սրբելոց։ Կր՛ սրբեցեալ. սրբելի. սրբելոց։ Չէզ՛ ննջօղ. ննջեալ. ննջելոց։ Հաս՛ թացեալ. զենլոց. և այլք։ *Օրին, եզ՝ Սրբօղ. թզ՝ Սրբօղք. *Կարգ նոյնպ՟ ե՟. Նախա՛ յիշօղ։ Ածանց՝ յիշեցուցանօղ։ Եւ ըստ անձանց ևս լինի. Ծ յիշողական և այլն։ *Նմանկք դ՟։ Ներկայք են օղն և իչն։ Անցեալք՝ եալն։ և Ապ՛ լին և լոցն։ *Հոլովքն ըստ անձանց են զի՝ օղն իչն և լոցն հոլովին ըստ Է երրորդ կերպին։ Եալն և լին, ըստ Թ երրորդին։ Իսկ՝ լոցն հազիւ ուրեք բռնաբարի հոլովիլ։

Յաղագս Յօդի։

Յօդ է փոքրիկ ինչ մասն բանի, որ յօդի յայլ մասունս բանի և դիմաւորէ զնոսա։ Եւ են սոքա, ս. դ. ն։ այս. այդ. այն։ սոյն. դոյն. նոյն։ Իսկ ասացի, (դիմաւորէ զնոսա.) զի մինչ լսեմք (այր՝) ոչ իմանամք թէ առ որ դէմ վերաբերի։ Իսկ յորժամ դնի նմա մի՛ի յօդիցն, դիմաւորի և յայտնապէս ճանաչի։ Որպ Այրս. այ՟ ես։ Այրդ. այ՟ դու։ Այրն.

այ՟

թի նա։ Օրի՛ ս, նշանակէ զնախկին դէմս. դ.
զբ̃դն. և ն, զգ̃դն։ Նաև միւս այլքն զգ̃դ
դէմն միայն ցուցանեն։ Առաջին գ̃ն որք են
միատառք՝ միշտ վերջադասք են որպ̃ ցու
ցաւ։ Վերջին երեքն են նախադասք. որպ̃
սոյն օր. դոյն օր. նոյն օր։ Նաև միջին գ̃ն
լինին նախադասք և վերջադասք. որպ̃ Այս
այր. կամ այրս այս։ Այդ այր. կամ այրդ
այդ։ Այն այր. կամ այրն այն։ Իսկ յօդից
բազմատառից Պարագայք են ե̃. Թիւ
և հոլով. և յայտէ։

Յաղագս Նախդրի։

Նախդիր է մ̃ն բանի, որ յայլ մասանց
առաջադրի. որպ̃ շուրջ, մերձ, և այլք։
Նախդրութեանց ոմանք հոլովարարք են.
ոմանք կցականք. և այլք զատականք.
Հոլովարարք են որք ձևացուցանեն զզա
նազան հոլովսն. որք են՝ ի. յ. զ. և այլն։
Կցականք են որք որոց և նախադրին՝ միա
ւորին ը̃դ նմ̃. որք են՝ ան. առ. տը. և այլք։
որպ̃ անեղ. առողջ. տըգէտ. և այլք։ Զատա

կանք

կանքեն որք ոչ բաղադրին ընդ բառս. այլ զատանին նախադրին. Զի՛ շուրջ զքեւ. մերձ նմա. զհետ մեր. և այլք.

Յաղագս Մակբայի.

Մակբայն է մասն բանի, որ առադրի բայի և ընդունելութեան և ածականն անուան, և զօրութիւն նոցին բացատրէ. Զ՛ կարի բարւոք. խստագոյն մեծապէս. յոյժ բարի. և այլք. Ոմանք ՚ի մակբայից նախատիպք են և ոմանք ածանցեալք. Նախատիպ՝ որպէս սաստիկ: և Ածանցեալ՝ որպէս սաստկապէս:

Նշանակութիւնք մակբայից՝ են բազումք և զանազանք: Որպէս, Հարցական,) ուր. մինչեւ. զինչ. զիարդ. զմի. և այլք: Տեղական) աստ. անդ. աստի. անտի. ի վերուստ. ներքուստ. և այլք. Ժամանակական) այժմ. այժմէն. առդէն. այսօր. երեկ. երբեմն:

Են և այլք բազումք. զորս ոչ կամեցաք յերկարել աստ ՚ի փոքրագոյն տետրակս. Զի՛ ՚ի կատարեալն սորին կամիմք ձեռն արկել, եթէ Տէր կեցուսցէ ձերդ աղօթիւք:

Յաղագս Շաղկապի:

Շաղկապն է մասն բանի, որ զայլ մասունս բանի շղթայարէ՛ ի միմեանս: և են այսոքիկ. (և. իսկ. բայց) և այլք. Եւ ենչնկունք շաղկապացն այսոքիկ. Շաղադրական. Անջատական. Մակբերական. Պատճառական. Ընդդիմական. Մեկնողական. և այլք: Շաղադրականք են որք զզանազան ձայնս առ մի խողութի շարակցեն. որպես և դու և Ներսէսն ընթեռնումք: Անջատականք են որք անջատեն զձայնն և ոչ զիրակութին. Զ՝ կամ ես գնացից կամ դու: Պատճառականքեն որք զպատճառս անցելոյն բացայայտեն. Զ՝ ոչ խօսէր, քանզի համր էր: Սուրանոր՝ քինզին, բացայայտէ զպատճառ չխօսելոյն: Եւ այսքանս բաւլիցի առ այժմ. զի ի բեր՝ ի պարտիզէ իմեքէ քանի մի ինչ ծաղկունք արտաքս ղեցան:

Եւ արդ՝ գիտելի է, զի նորոգ Տետրակս այս Սքբենական՝ ունի յինքեան քանի մի ինչ գեղեցկութի իմն նախնւոյն որ գոյր իմիջ մեր: Սախ՝ զի որովհետև իսա

կամուրց սակս է շարադրեցեալ՝ ոչ եդաք
'ի սկզբանն այնպիսի ինչ՝ զոր չկարեն իմա
նալ նորեկ տղայքն․ որպէս թէ ասել զինչ է
տառ․ զինչ ձայնաւոր կամ բաղաձայն․
զինչ վանկ․ զինչ բառ․ և այլն։ Աշկրտ զի
զկարգ միավանկ բառիցն յերկս կարգս
բաժնցք․ շրջելով զնախկին կարգն յերից
տառից․ զերկն 'ի չորից․ և զերրորդն 'ի հնգից։ զի
տեսանելով զխակախոս մանկունս 'ի յու
սումն տառից՝ մինչ տակաւին հազիւ կրթա
նյան հեգել զվանկն եզատառ, ոչ սակաւ
ինչ կրեն դժուարութիւն առ 'ի կազմել զմիւս
բազմատառ վանկսն որք զկնի եզատառին
եդելոց իցեն քառագիր կամ հնգագիր կամ
վեցագիր․ ըստ ուսման ներածնոյ տետ
րակին․ Գ խոյ․ խոյր․ խուռն․ խլուրդ․ և
նմանք։ Այլ որ առ 'ի բառնալ զայսպիսի դժ
ուարութիւն յուսողացն և յուսուցչացն՝ յետ
ցուցանելոյ զձևակերպութիւն և զկոչ
մունս տառիցն՝ եդաք նախ զմիատառ վանկսն
որ զէ թուով ձայնաւորսն․ որք թարց բաղա
ձայնից կարեն վանկանալ և արտաբերիլ․

Ց տ, ե, և այլն. Ե՛դ՝ եդաք զերկագիրսն.
Ց բա, բե. կամ աբ, եբ. և այլն։ Գ՛դ՝ զե-
ռագիրսն. Ց բու, գու. կամ ուբ, ուգ.
կամ ազգ, ախտ և այլն։ Դ՛դ՝ զքռագիրսն.
Ց այժմ, այնմ, և այլն։ Ե՛դ՝ զհնգագիրսն.
Ց բարձր. և այլն. Ա՛րդ՝ վն խակղրձ լեզ-
ճաց նորուսիցն չեդաք բնաճրին այնոցիկ
վանկս որք իսկզբանն երկուս ունին բաղա-
ձայնս՝ իբրև Բս վանկս հնչեն և բնու-
թբ միավանկին. Ց կտաճ. զգեստ. և նմանք։
Արդ՝ ես վն նոյնոյ պատճառին՝ զբաժան-
մունս ոմանց բաղմավանկ բռից ը դեմ
արհեստին եդաք։ Ց բասուս (ղօղեալ) որ
պրտի գնել ղօ ղել. եդաճ ղօղ եալ. նոյնպ
'ի տեղի դնիլոյ՝ պաշտօնեայ, եդաճ պաշ-
տօն եայ։ Հգրդ՝ զբնաճ. ուսմունս վան-
կիցն իմն եռակ թճոյ շրկարգծք. Ց տե-
սանես յառաջին և յերդ կարգս միավանկիցն
իմն իւրաքանչիւր տառիցն Զ Զ տուեա
շրկրգծ. և այն դձ յերիս եռեակս բա-
ժանել։ առաջին եռեակն այլ իմն մի և նոյն
ձյնճրաճ. և եդն այլ իմն մի և նոյն ձյնճրճ.

զե

զի ուսուցիչքն եւենկ տունս տացեն հա
մարս նորուսիցն։ Իսկ եթէ մտաճրգոյնք
իցեն, վեցեակ կամ իննեկ տունս տացեն
այնպիսեացն․ ա՟ է՟ երեակս կամ երիս եր
րեկս։ Եւ չէ թարց մտաց։ Արդ՝ յետ վան
կիցն տեղեկութեն՝ եդաք զանձանս այնց
տռցն՝ զորս երկվանկ ձայնիւ արտաբերեն
անհնչունքն։ Դ և զտառսն(ին, ղատ,)ան
հնչիւս արտաբերեն ոմանք և ասեն՝ ինի,
ըղատ։ Իսկ օրինակ՝ եդաք՝ ի վերջն սակաւ ինչ
ծանօթութե քերականութե․ զի ուսեալ զայն
քանինկսն՝ փափագիցեն կարելն․ զոր և մեք
հանդերձեալ եմք շարադրել։
Արդ՝ որք օգտիք՝ ի սմանէ, զանձն ձեր վար
ժապետն իմ զծառ տեր ածպան վրդպետն որ՝ ի
(1155) թվին եկն՝ ի ստամբօլ՝ ի նճրկուն ...ին
Էջմիածնի, և զաշակերտ նորին՝ զչնչին
սպասաւոր դպիրս զՄրդրօղ նորդ ...
կիս, և զարսէնին դեռաբոյս բողբոջն իմ
հնդ ձ ծնողք իմովք յիշել մաղթեմ՝ ի սմա
քում աղօթս ձեր։ * Նաև զպապօղ սորին
զմահտեսի գրիգորին և զորդին զներսէսն՝
և զոստ. յակոբն, յիշեսջիք՝ ի տր։ (վերջ)

[illegible]